

Masarykova univerzita v Brně – Filozofická fakulta

System certifikace vzdělávání dospělých

(seminární práce – Andragogika)

Vypracovali: *Tereza Snášelová*

Věra Petráková

Martin Kittel

Eliška Kubjátová

Květen 2004

OBSAH

ÚVOD	2
DŮVODY ZAVEDENÍ CERTIFIKACE VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	2
EVROPSKÉ SNAHY	3
SITUACE V ČR.....	3
NOVÁ INICIATIVA V ČR	4
ASOCIACE INSTITUCÍ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V ČESKÉ REPUBLICĚ (AIVD)	4
PROJEKT - OBOROVÁ CERTIFIKACE INSTITUCÍ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	5
ZÁKLADNÍ KONCEPCE SYSTÉMU OBOROVÉ CERTIFIKACE	6
ASOCIACE TRENÉRŮ A KONZULTANTŮ MANAGEMENTU (ATKM)	7
SYSTÉM CERTIFIKACE ATKM	7
PODMÍNKY PRO ŽADATELE O CERTIFIKÁT ATKM.....	8
ZÁVĚR	9
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ:	10

Úvod

Vstup České republiky do EU vyvolá řadu systémových změn. Jednou z nich je rozšíření pravidel pro zadávání zakázek jak vzdělávacím organizacím, tak i jednotlivým osobám, trenérům a konzultantům managementu. Základním předpokladem dohody o dodávce vzdělávací nebo konzultační činnosti se stane schopnost prokázat soustavný profesní rozvoj a připravenost dodavatele.

Činnosti, jako jsou poradenství, konzultační činnost, lektorování ve všech oblastech, včetně personální, jsou jednoznačně již nyní součástí „Globální koncepce“, a to ve sféře soukromoprávní. V případě pracovní účasti v „regulované“ sféře, to je v oblasti veřejnoprávní, je podle evropských direktiv povinností každého účastníka splnit prokazatelným způsobem daná kritéria.

Legislativa Evropské unie v rámci tzv. „Globální koncepce certifikace a zkušebnictví“ řeší tento požadavek certifikací pracovníků. Nezávislý, nezáúčastněný a věrohodný certifikační orgán jako třetí strana potvrzuje splnění požadavků vystavením certifikátu způsobilosti a zveřejněním v seznamu způsobilých pracovníků.

Důvody zavedení certifikace vzdělávání dospělých

Vzdělávání je dle živnostenského zákona živnost volná. A tak může vzdělávat každý, protože i při vydávání živnostenského listu, se žádná kvalifikovanost nepožaduje. Problémem však potom je, pokud si firma za vzdělávání zaplatí a nedostaví se očekávané výsledky.

Tuto situaci by jistě šlo změnit tím, že by se podnikání v dalším vzdělávání řídilo nějakými podmínkami již v živnostenském zákonu. Třeba podmínkou praxe, vzdělání či některými dovednostmi. Ale i když se vzdělávání podmíní např. vysokoškolským diplomem, není to ještě záruka kvality. Stejně problémy se řeší v celé Evropě. Vzniká celá řada systémů, které mají dát poptávkové straně záruky, že vstupuje do seriózního obchodního vztahu, který zajistí požadovanou úroveň a naplnění jejich požadavků.

Složitost problému vyplývá i z toho, že kvalita je ovlivňována celou řadou komponent:

- Schopností definovat přesně požadavky a cíle školení.
- Kvalifikovaností vzdělavatelů, jejich výběrem a přípravou.

- Motivací účastníků vzdělávacího procesu – vytvářením podmínek pro smysluplnost vzdělávacích aktivit (návaznost na praxi, na kariérový řád, na uplatnění, mzdový systém apod.).
- Kvalitou zpracování vzdělávacího programu.
- Tvorbou a výběrem přístupů, metod a forem nejlépe odpovídajících vzdělávacím a učebním cílům.
- Hodnocením každé vzdělávací aktivity a schopností zpětnovazební inovace apod.

Evropské snahy

Kvalita lidských zdrojů je základem efektivnosti jakékoliv činnosti, proto existuje celoevropská snaha kvalitu certifikovat. Východiskem pro ni je skutečnost, že:

- Existuje značná různorodost v charakteru poslání a tím i řízení institucí.
- Akreditační snahy jsou většinou formální a nemají určený standardní postupy k zajištění kvality, kvalita produktů často neodpovídá požadavkům zákazníka.
- Stále silněji působí p optávka po garantování kvality služeb vzdělávacích institucí ze strany odběratelů těchto služeb.
- Celý systém dalšího profesního vzdělávání vzhledem k narůstajícím nákladům, je veden snahou o maximální efektivnost a návratnost vynakládaných prostředků.

Situace v ČR

Úroveň vzdělávacího programu by měla předem projít kvalitní akreditací. Dnes fungují *akreditační komise* na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a na Ministerstvu vnitra. Ovšem instituce, které jsou povinny projít tímto procesem jsou pouze instituce zabývající se rekvalifikačními vzdělávacími programy a programy pro vzdělávání ve státní správě. Většina programů, nabízená podnikům, se dostává mimo tuto povinnost, protože školy nemusí akreditovat své vzdělávací programy. Kontrola akreditačních podmínek je zanedbatelná, čímž je i spolehnutí se na akreditované z hlediska jejich kvality minimální. Přitom jen u MŠMT má akreditováno vzdělávací programy asi 1650 vzdělávacích institucí.

Kvalitu práce lektorů v současné době řeší Asociace institucí vzdělávání dospělých (AIVD) a Asociace trenérů a konzultantů managementu (ATKM).

Zlepšování kvality vzdělávacích institucí motivuje především potřeba standardizace a průhlednosti výstupů jak pro jednotlivce, tak i pro organizace a zároveň požadavek vzájemné

srovnatelnosti a uznávání kvalifikací v EU. V nadnárodním měřítku byly vytvořeny a do ČR různě adaptovány především následující formy certifikace institucí pro vzdělávání dospělých:

- Certifikace norem ISO 9000 (ČSN ISO 9001/2000) pro systém řízení instituce, tj. projektování, pořádání kurzů, lektorskou činnost apod.
- Interní audit EFQM, sledující úroveň a kvalitu sebehodnocením firmy a
- Certifikát Q-FOR, koncepce kvality, postavená na spokojenosti zákazníků.

Všechny tyto systémy již existují a jsou zárukou, že u jejich certifikovaných držitelů jednáte s kvalitní vzdělávací institucí.

Nová iniciativa v ČR

Na našem vzdělávacím trhu působí stovky malých institucí, u kterých není, vzhledem k finanční a časové náročnosti, efektivní absolvovat certifikaci dle norem ISO 9000. Přitom je ale nezbytné u nich zajistit maximální efektivitu a kvalitu vzdělávací nabídky. Proto spojily své síly AIVD, Národní vzdělávací fond a Bankovní institut – Vysoká škola v podstatě na objednávku Správy služeb zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí a vytvořily *systém certifikace institucí vzdělávání dospělých* s názvem **Oborová certifikace institucí vzdělávání dospělých**. Tento nový systém vychází plně z metodiky ISO norem, ale zabývá se pouze těmi procesy, které spějí ke kvalitnímu provedení vzdělávací akce. Systém byl již pilotně odzkoušen a stane se základem budování systému kvality v oblasti dalšího vzdělávání.

Certifikace vzdělávacích institucí dospělých tak bude plnit tyto úkoly:

- ➔ Strana poptávky dostane záruku, že jedná s kvalitní vzdělávací institucí
- ➔ Strana nabídky – vzdělávací instituce – se stane konkurenceschopnější i v novém konkurenčním prostředí v rámci EU.

V rámci EU se stává certifikace základem pro posuzování jakékoliv instituce. Dá se předpokládat, že se vzrůstajícími požadavky na kvalitu participantů na evropských fondech se certifikace stane v blízkém budoucnu i jednou z podmínek.

Asociace institucí vzdělávání dospělých v České republice (AIVD)

Vznik asociace je výrazem potřeby organizací a institucí, profesionálně se zabývajících vzděláváním dospělých na území ČR, sdružit se s ostatními institucemi v oblasti výchovy a vzdělávání dospělých s přáním rozvíjet a společně chránit své profesionální zájmy.

Program AIVD:

- zajistit svým členům všechny výhody společného podnikání v dohodnutých oblastech a směrech;
- reprezentovat výsledky odborné činnosti svých členů vůči zahraničním organizacím obdobného zaměření;
- zprostředkovávat informace odborného i komerčního charakteru v potřebných komplexech k usnadnění marketingových a podnikatelských rozhodnutí;
- chránit právní nároky svých členů prostřednictvím advokátní a arbitrážní poradny;
- napomáhat svým členům v rozvíjení potřebné specializace ve vybraných oborech, které jsou pro jejich působení perspektivní;
- poskytovat bezplatný servis přehledů o lektorech ve zvláště frekventovaných oborech a tématech, včetně podkladů pro zajištění studijní literatury a pomůcek;
- vydávat vlastní periodikum, které by informovalo o významných počinech ve výše jmenovaných aktivitách;
- spolupracovat s dalšími institucemi a organizacemi, které se zabývají vzděláváním dospělých, zejména při projednávání návrhů základních koncepcí a zásad;
- posuzovat návrhy a uplatnění legislativních opatření a jejich dodržování v oboru vzdělávání dospělých, včetně spolupráce při legislativní tvorbě;
- organizovat odborné a popularizující akce dle návrhu svých členů, a to jak na komerční bázi pro účely zvýšení ekonomické samostatnosti asociace, tak pro odborné potřeby členů této organizace;
- zajišťovat poradenské, expertizní a konzultační služby ve všech směrech, které postupně budou profilovat profesionální a obchodní suverenitu svých členů;
- vytvářet katalog organizací a institucí členů asociace i organizací konkurenčních, katalogy akcí a dalších služeb

Naše asociace je otevřena pro každou instituci vzdělávání dospělých, která je vstřícná myšlence vzájemně výhodné integrace v rámci České republiky a ideálu celoevropské a celosvětové spolupráce pro rozkvět vzdělanosti, kulturního a mravního růstu a plnohodnotného života člověka.

Projekt - Oborová certifikace institucí vzdělávání dospělých

V reakci na očekávanou potřebu prokazovat objektivní kvalitu společností zabývajících se vzděláváním (především vzděláváním dospělých) vypracovala Asociace

vzdělávání dospělých projekt – „**Oborová certifikace institucí vzdělávání dospělých**“, který má za cíl kromě jiného:

- a) seznámit členy Asociace s problematikou certifikace kvality,
- b) připravit podmínky pro pokud možno jednotný přístup k řešení problematiky budování a zavádění systému řízení jakosti vzdělávacích institucí a jeho certifikaci,
- c) usnadnit cestu k vybudování a certifikaci systému řízení jakosti i malým společnostem zabývajících se vzděláváním.

Pro realizaci projektu byl AIVD vybrán Bankovní institut vysoká škola, a.s. (BIVŠ), tedy společnost, která má k dispozici vybudovaný certifikační systém akreditovaný u Českého institutu pro akreditaci a má blízko i k předmětu certifikace – ke vzdělávání dospělých.

AIVD svým členům, kterých je v dnešní době asi 20 doporučuje akreditovanou certifikaci podle požadavků normy ČSN EN ISO 9001:2001. Jde o všeobecně známý, v evropském prostoru respektovaný přístup, který se v dostatečné míře zaměřuje jak na kvalitu procesů probíhajících uvnitř organizace, tak na procesy poskytování služeb, tedy na procesy směřované ke klientovi. Vede organizaci, která systém řízení jakosti buduje, k objektivizaci činnosti.

Právě malé a střední organizace, které vznikaly v minulém desetiletí, a mezi ně patří i většina vzdělávacích institucí, byly dosud řízeny spíše intuitivně, s vysokou mírou odpovědnosti soustředěné u osoby top manažera. Ten byl v mnoha případech i zakladatelem firmy. Tak jak se vyvíjely a vyvíjejí podmínky na trhu vzdělávání, mění se i požadavky na řízení firmy, na zjišťování potřeb klientů, na komunikaci se zákazníkem. Organizace, která nebude sledovat, měřit, vyhodnocovat vytypované parametry své činnosti a na základě závěrů z takového vyhodnocení pak přijímat opatření ke zlepšování, bude na trhu zaostávat. Prostředky k takovému řízení klíčových oblastí v organizaci poskytuje právě výše uvedená norma.

Základní koncepce systému oborové certifikace

Je definován pověřovatel, tedy ten, kdo je jakýmsi nositelem, vlastníkem systému oborové certifikace. Pro zajištění odborné úrovně systému ve fázi jeho budování i následující údržby případně rozvoje je určen odborný garant. Pověřovatel určil zpracovatele systému. Touto prací bylo pověřeno oddělení certifikace Bankovního institutu vysoká škola, a.s. Zpracovaný systém oborové certifikace, jeho základní dokumentaci schvaluje pověřovatel. Základní dokumentace obsahuje definování pojmů, procesů, kompetencí a odpovědností v

rámci celého systému. Jsou v ní definovány požadavky na subjekt, který chce certifikát získat. Pro realizaci oborového systému řízení jakosti (zavedení, certifikace, udržování) určí pověřovatel certifikační orgány, vycházejí při tom z podmínek formulovaných v dokumentaci systému oborové certifikace. Principy a požadavky systému oborové certifikace vychází ze zásad normy ISO 9001:2000, jsou však rozšířeny o některé prvky z jiných systémů řízení jakosti a vcelku jsou svým výběrem a rozsahem aplikovatelnosti přizpůsobeny podmínkám malé vzdělávací firmy.

Asociace trenérů a konzultantů managementu (ATKM)

ATKM je nezávislou a dobrovolnou zájmovou organizací, zaměřenou na vytváření podmínek pro úspěšný rozvoj trenérské a konzultantské činnosti. Garantuje odbornou úroveň certifikací. Působí po celém území ČR, ale neuzavírá se ani okolním zemím. Asociace je především profesní organizací konzultantů, trenérů a školitelů managementu. Přestože je zaměřena především na tyto profesní skupiny, neodmítá své řady rozšířit ani o další zájemce, kterým leží na srdci rozvoj praktických forem vzdělávání a zvyšování úrovně přípravy českého managementu a zvyšování jeho výkonnosti.

ATKM podporuje profesní rozvoj svých členů, propaguje trenérskou a konzultantskou profesi, poskytuje členům informační a poradenské služby, poskytuje materiály, certifikuje trenéry, lektory a konzultanty, pořádá akce a konference. Asociace vytváří podmínky pro systematický profesní růst trenérů a konzultantů a pomáhá při prosazování praxe a teorie moderního managementu.

Systém certifikace ATKM

Systém certifikace ATKM je rozdělen na dvě větve - trenérskou a konzultantskou. První (základní) stupeň certifikátu je společný pro obě profese a jmenuje se Lektor/konzultant. Tento základní stupeň je uveden v obou větvích.

CO ATKM = certifikační orgán ATKM (zkratka)

Certifikace způsobilosti pracovníků je při vstupu do EU v rámci "Globální koncepce pro certifikaci a zkušebnictví" jedna ze základních podmínek uplatnění se na trhu. Je bezesporu konkurenční výhodou.

CO ATKM pro pracovníky certifikace shody má vytvořený certifikační systém, systém, který má vlastní pravidla postupů a řízení, která jsou ve shodě se všeobecnými kritérii

evropské normy ČSN EN 45 013, CO ATKM je způsobilý a spolehlivý při uplatňování tohoto systému certifikace pracovníků, bez ohledu na odvětví ve kterém působí. Výsledkem činnosti CO ATKM je vydání "certifikátu způsobilosti", dokumentu vydaného podle pravidel certifikačního systému, který vyjadřuje dosažení přiměřené důvěry, že jmenovaná osoba je způsobilá vykonávat předepsané služby.

Certifikáty způsobilosti pracovníků vydané CO ATKM jsou určeny především pro:

- manažery všech úrovní, pracovníky pracující ve styku s interními a externími zákazníky
- pracovníky personálních útvarů, lektory, trenéry a konzultanty na všech úrovních

Podmínky pro žadatele o certifikát ATKM

Číslo stupně	Název stupně	Podmínky pro žadatele				Certifikační zkouška	Cena
		<i>praxe v oboru</i>	<i>ucelený kurz pro trenéry</i>	<i>písemná práce</i>	<i>jiné</i>		
4	Lektor - Konzultant	ano*	nejméně 6 dní	4 strany**	-	test znalostí, obhajoba písemné práce.	3400***
3	Samostatný trenér/Samostatný konzultant	ano*	nejméně 10 dní	20 stran**	platný certifikát 4. stupně	test znalostí, obhajoba písemné práce	5600***
2	Vedoucí trenér / Vedoucí konzultant	ano*	nejméně 10 dní	30 stran**	platný certifikát 3. stupně	posouzení splnění certifikačních podmínek odbornou komisí	7500***

* Dopracovává se systém certifikace, přičemž bude třeba posoudit, jaká je nejlepší praxe v oboru.

** Zadáání písemné práce (tématu) žadatele je volné, má být z oblasti stupně certifikace a jeho oboru činnosti. Téma písemné práce, účel a cíle přiložte k přihlášce. V případě, že písemná práce není odevzdána spolu s přihláškou, je nutné ji doručit minimálně měsíc před zkušebním termínem.

*** Pro limitovaný počet uchazečů v zahajovacím období.

Závěr

Česká republika vstoupila do Evropského společenství, což se sebou přináší vyřešení řady závažných problémů v různých oblastech. Jedním z problémů, kde Česká republika zaostává za ostatními Evropskými státy je i další vzdělávání. K hledání řešení je v současné době navýsost nezbytné nejen se zabývat analýzou současné situace, ale především urychleně hledat řešení. Pravdou je, že v posledních letech vznikla řada závažných dokumentů, které mohou sloužit jako podklad ke kvalifikovaným řešením. Mezi nimi jistě můžeme jmenovat analytickou studii *Vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení*, *Strategie rozvoje lidských zdrojů* a připravovaný výstup z projektu *Systém dalšího profesního vzdělávání*. Tyto materiály sice odkrývají možnosti řešení, ale vzhledem k jejich systémovému pojetí zároveň odkrývají celou řadu problémů dalších, které byly opomíjeny.

Seznam literatury a zdrojů:

- www.daha.cz
- www.aivd.cz
- www.atkm.cz
- www.nvd.cz